

РОЗДІЛ 4. ІСТОРИЧНІ ТА ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЬОЇ ОСВІТИ

УДК 37.016:786.2(092)

Гуральник Н.П.

ІСТОРИОГРАФІЯ КАТЕГОРІЇ «МУЗИЧНА ПЕДАГОГІКА»

Историография категории «музыкальная педагогика» раскрывает ее историческое и теоретическое значение для современного развития музыкально-педагогической теории, создает предпосылки определения ее сущности.

Ключевые слова: историография, музыкальная педагогика.

Становлення категоріальної сутності „музичної педагогіки”, як галузі наукового пізнання, відбувалося в історіографії музично-педагогічної науки, зокрема в Україні, у діалектичному взаємозв’язку з розвитком сучасної педагогічної думки, розкриттям сутності її складових (виховання, освіта та розвиток).

До розв’язання поняття «музична педагогіка» долучено роботи Г. Голеш, Л. Коваль, Л. Кондрацької, Н. Лисіної, Л. Мазепи, О. Михайличенко, Г. Ю. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, О. Ростовського, О. Рудницької, В. Тітович, М. Черепаніна, К. Шамаєвої, Л. Шевченко, В. Шульгіної та інших. У цих роботах музична педагогіка у своєму становленні характеризується такими методологічними позиціями: - неперервність розвитку за рахунок поглиблення й трансформації змісту (його осучаснення); - відкритість новітнім тенденціям теорії загальної педагогіки; - обумовленість складових музично-педагогічної теорії та практики; - обрання пріоритетних напрямків діяльності піаністів; - функціональна єдність музично-виконавського та психолого-педагогічного векторів діяльності в суспільно-історичному, культурно-мистецькому та освітньому просторі.

Історично склалось, що поняття «музична педагогіка» було вживане багато століть, його використовували як у контексті загального музичного виховання так і професійної музичної освіти. У цих напрямках відбувався подальший розвиток теоретичного визначення музичної педагогіки як наукової категорії (в її царині розвивалася й фортепіанна школа України). Зауважимо, що на сучасному етапі розвитку освіти в Україні відбулась зміна „знаннєвого” підходу (накопичення великого обсягу різноманітних знань) на особистісно зорієнтований, який у опануванні конкретним музичним інструментом або вокальної техніки використовується в індивідуальній (як основній) фахово-відповідній формі проведення занять, а також як засіб дидактичного та виховного впливу педагога, тьюторської підтримки учня музикантом-наставником, що забезпечує гармонійне співвідношення розвитку особистісних якостей, фахової компетентності, творчого потенціалу людини на рівні самостійності у розв’язанні виникаючих проблем та індивідуальної самобутності кожного.

Мета роботи - довести історичну та теоретичну значущість цього поняття на сучасному етапі розвитку музично-педагогічної теорії. Основні **завдання** передбачають розкриття змісту цього поняття у історіографії та визначення його сутності у сучасній музично-педагогічній теорії.

Використання поняття „музична педагогіка” зустрічається ще в історичних трактатах XVI-XVII століть.

У цих джерелах зміст та призначення музичної педагогіки згадуються у різних напрямках:

- у межах народної педагогіки, процесі вихованням естетичного смаку (численні календарні та обрядові свята) та прищеплення любові до музики, співу, які „мали синкретичний характер – складала невід’ємну частку повсякденного життя” [2];

- у зв’язку з музичною освітою, що з XVI ст. з’явилась у братських школах;

- як розвиток науково-методичної думки XVII ст., який відбувався за методами музичного виховання М. Дилецького, а саме: „жива музична практика, слуховий досвід і художньо-естетичні відчуття” [3];

- як виникнення та розвиток фахової музичної освіти в Глухові (музична школа), Києві (Києво-Могилянська академія), Харкові (Харківська колегія, вокальні та інструментальні класи при Харківському казенному училищі), Львові (при соборі св. Юри) та інші;

- щодо розвитку музичної освіти і виховання в Україні, яка поживалася за сприятливих умов (після 1917 р.).

Безпосередній вплив на розвиток теорії музичної педагогіки (у т. ч. в Україні) мав видатний музичний діяч, академік Б. Асаф’єв, керівник Сектору історії музики в Інституті історії мистецтв Академії Наук СРСР. Думки Б. Асаф’єва (які він висловив у своїх статтях: „Композитор – ім’я йому народ”, „Російська музика про дітей та для дітей”) спонукають нас замислитись над традиційними поглядами щодо вивчення композиторсько-професійної музики ізольовано від усної музичної традиції, тобто народної. Це детермінує потребу, на думку автора, частково переглянути методи музичної освіти, в якій вивчення народної музики займає недостатнє місце. І хоча автор прямо не надає визначення поняттю „музична педагогіка” його думки сприймаються як засадничі в історичному становленні цього поняття.

За багатовіковий досвід музичної освіти склалися перевірені практикою методики навчання, ефективні засоби музично-естетичного виховання. О. Рудницька вказує на необхідність співвідношення нових педагогічних галузей з вихідними теоретичними положеннями загальної педагогіки. „Хоча термін „музична педагогіка” <...> вже тривалий час використовується в освітній практиці, у науково-методичній літературі практично відсутні узагальнюючі праці з проблем педагогіки мистецтва. Актуальність таких праць полягає не тільки у визначенні особливостей мистецької освіти, але і їх відповідності пріоритетам нового педагогічного мислення, ключовими елементами якого є гуманізм, розвиток особистості у гармонії зі світовою культурою, врахування національних історичних традицій, ствердження принципів інноваційної діяльності тощо” [8]. Термін «музична педагогіка» О. Рудницькою не був визначеним. Її науково-теоретична увага зосереджувалась на узагальнюючому понятті „мистецька освіта”.

Деякі автори в своїх наукових розробках дали визначення загального поняття „музична педагогіка” або її складових. Серед них О. Михайличенко, Л. Проців, О. Ростовський, В. Шульгіна, інші сучасні дослідники.

Поняття „музична педагогіка” – не нове, воно існувало, використовувалося, розроблялося у зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці. Музично-педагогічна думка, наприклад, літературно оформлена (поява перших українських мистецьких часописів датується початком XX ст.) з одного боку, „як форма узагальнення суспільно-педагогічної практики” відображення загальних музичних освітньо-виховних тенденцій, з іншого – як галузь наукових знань, що випереджає практику, прогнозує напрями її розвитку [6].

Утвердження терміну „музично-педагогічна думка” відбувається в сучасних історико-педагогічних дослідженнях. Проблеми музичної культури, музично-педагогічної освіти, музичного виховання в Україні досліджували Л. Іванова, Л. Кияновська, Л. Мазепа, О. Овчарук, Т. Танько, І. Фрайт, М. Черепанін та інші. Так, Л. Проців пропонує таке його тлумачення: „музично-педагогічна думка – одна зі складових громадської свідомості, синкретична форма знань у галузі музичного мистецтва й педагогіки, а також суміжних наукових дисциплін – психології, філософії, естетики, музикознавства

тощо” [6]. Але, автор обмежується знаннєвою складовою, не поглиблюючи це визначення своєю ж концепцією здатності музично-педагогічної думки до випередження у практику, прогнозування.

О. Ростовський сучасну музичну педагогіку вважає прямою наступницею традицій, які передавались від одного покоління до другого, пояснюючи це наступністю процесів навчання і виховання. Він заглиблюється в розкриття ролі історії музичної педагогіки як науки, вважаючи, що її мета – „розкрити еволюцію категорій і принципів, за допомогою яких формуються знання в царині музично-педагогічної науки” [7]. Автор вважає, що вивчення шляхів розв’язання багатьох суттєвих сучасних музично-освітніх проблем безпосередньо пов’язані з вивченням історії музичної педагогіки. „Тільки повернувшись обличчям до минулого, можна сказати нове слово в царині музичної освіти, - вважає автор, <...> хто нехтує історією й ігнорує її досвід”, приречений на повторювання історичних фактів. Теоретичного визначення поняття „музична педагогіка” автор не надає. але часто наводить думку, що складова музичної педагогіки (музична освіта) – це категорія історична, тому що „її цілі, зміст, рівень, методи й організаційні форми визначаються соціальними відносинами, національною своєрідністю, роллю музичного мистецтва в житті певного суспільства, <...> провідними загально-педагогічними ідеями і рівнем музичної педагогіки, які змінюються на протязі історії музичної культури” [там само, с. 6.].

Становлення теоретичного поняття „музична педагогіка” до кінця 1990 р. ХХ століття пов’язане з її розвитком у царині радянської музичної культури, мистецтвознавства, музикознавства, а також педагогіки (у т. ч. фортепіанної школи). Тому розгляд його сутності неможливо виокремити від історично визначальних обставин.

Розкриваючи контекстність музичної педагогіки доцільно окрім історичного значення з’ясувати теоретично-практичну сутність цієї категорії. Її понятійна дуалістичність складається з двох компонентів, що не лише визначають музичну галузь як складову педагогічної науки, а й двоєдину професійну спрямованість діяльності майбутнього педагога-музиканта в їх цілісності.

Відносно музичної педагогіки поняття «педагогіка» є категорією узагальненого, наукою „про сутність розвитку і формування особистості та розробку на цій основі теорії і методики виховання і навчання як спеціально організованого процесу” [5].

Довідкова література педагогіки містить певні визначення і музичні поняття (музичні здібності, музичний слух, музична психологія, музична терапія, музична грамота, музична школа). Щоправда, більшою мірою розробленість цього поняття досягнута у музичній психології. Ті з визначень, що пов’язані безпосередньо з педагогікою, обмежені, на наш погляд, з огляду на науково-теоретичну та культурно-історичну ємність музичної педагогіки як галузі педагогічної науки. Так, у визначенні змісту діяльності музичної школи увагу зосереджено на загально музичному вихованні учнів: „педагоги музичних шкіл головну увагу приділяють підвищенню загальної музичної культури учнів” (проводять музичні лекторії, організовують відвідування концертів, прослуховування записів видатних музичних виконавців). І хоча „далеко не завжди діти, що закінчили музичну школу, пов’язують з музикою свою професію” [5], ми вважаємо, що музична школа має набагато глибший професійний потенціал, тому, виховуючи більшість своїх учнів як культурних слухачів, музично-естетично вихованих громадян суспільства, музична педагогіка утримує значний емпіричний досвід (за Л. Маккіннон), що має бути теоретично узагальнено. Завдяки вагомим освітнім можливостям спеціальних шкіл у них отримують достатньо високий рівень музичного професіоналізму (ще у дитинстві вони стають лауреатами Всеукраїнських та міжнародних музичних конкурсів: імені В. Пухальського, „Зернятко”, імені В. Горовиця, В. Крайнева, ін.), тим самим молоді музиканти не лише збагачують власний художньо-емоційний досвід, а й стають

провідниками музичної культури в світовому освітньо-мистецькому просторі. А ті, хто зацікавлений у продовженні відповідного навчання вступають до середніх і вищих музичних освітніх закладів, стають професійними музикантами-виконавцями, педагогами, науковцями, композиторами, громадськими діячами.

Ми усвідомлюємо, що „велике значення для педагогіки має зв'язок з психологією, яка вивчає закономірності розвитку психіки людини” [5]. До того ж, психологію цікавить сам процес розвитку, а педагогіку – ефективність педагогічних дій, які мають призвести до очікуваних змін внутрішнього світу та поведінки. Таким чином, у педагогічній довідковій літературі теж відсутнє формулювання поняття „музична педагогіка”.

Ми пропонуємо звернутися до загально наукового змісту поняття „педагогіка” як роду, певної наукової галузі та у її межах окремого галузевого виду – „музична педагогіка”.

Другою складовою цієї дуалістичної дефініції є музичний компонент, один із головних щодо з'ясування змістовної сутності „музичної педагогіки” (згідно музикознавства).

Для визначення „музичної педагогіки” ми відштовхуємось від значення музики – (греч. μουσική от μουσα - муза) як мистецтва, „що відбиває дійсність у звукових художніх образах; одна з форм суспільної свідомості”; „музика має потужну силу безпосереднього емоційного впливу, протягом всієї історії людства відігравала і відіграє <...> культурно-виховну та організуючу роль”. „Історична еволюція музики підпорядкована загальним законам суспільного розвитку”. Прогресивні композитори завжди були зв'язані з суспільним рухом, інтересами народу, тому музика має своєрідні національні риси, в процесі творчого розвитку сягає вершин художньої довершеності. „В музиці існують різні творчі школи, спрямування, „стилі” з різними характерними особливостями (за енциклопедичним музичним словником).

Наведемо яскравий вираз В. Суханцевої, яка вважає, що „музика самодостатня. Вона – універсум, у якому діють світові закони; вона – його модель, одухотворена звуками, яких жадає людина. Вона – історія, і, водночас, історична дистанція, оскільки надсимволічна могутність її мови вимагає відстані. Вона найінтимніший витвір культури <...>. Розчленована на форми і жанри, течії і стилі, принципи і методи композиції, багаторазово трансльована в ускладнюючій предметності інструменту і голосу аж до віртуального звучання „електронного Всесвіту”, музика, натомість, єдина і з наполегливою незмінністю возз'єднує власні сутності [9].

Щодо концепцій сучасного музикознавства та музичної психології, які складають методологічну основу музичного виховання, існують такі: інтонаційно-фабульна та комунікативна природа музики (Б. Асаф'єв, В. Медушевський, В. Петрушин, О. Рудницька, Г. Тарасов); художньо-музичної діяльності як творчого процесу (Є. Назайкінський, С. Науменко, В. Шультіна); взаємозв'язку особистісного і соціального у процесі музичного сприймання (О. Костюк, В. Медушевський); підняття до адекватності музичного сприймання кожною особою, тобто культуровідповідним до соціальних норм духовної цінності, музично-стилістичним та специфічно-музичним характеристикам (наприклад, засоби виразності музичної мови, на думку В. Медушевського, в межах специфічно-музичної та неспецифічно-музичної, від другої до першої); емоційно-асоціативних вражень, що перетворюються в індивідуально-досвідний особистісний сенс (В. Медушевський).

Використання відповідних методологічних підходів уможливує трактування педагогікою музичного мистецтва з позиції осмислення інтонаційних його витоків; надання самостійної інтерпретації її художньо-образного світу; єдності створення, виконання й сприймання музики (за Б. Асаф'євим), що детермінує педагогічну спроможність розвитку музичного мислення.

Г. Ципін часто використовує поняття „музична педагогіка”, вважаючи, що „успіхи її загально визнані”. Вони полягають у масових масштабах музичної освіти, раціонально спланованій підготовці музично-професійних кадрів, які удосконалюють ці досягнення. Натомість автор вважає, що є деякі невирішені проблеми співвідношення навчання музики та загального музичного розвитку. Доводячи свої ідеї, він називає їх проблемою „сучасної музичної педагогіки”, вважає, що питання „співвідношення навчання та розвитку належать до числа кардинальних у педагогіці, зокрема – в музичній педагогіці”, або згадує „широко наданий досвід музичної педагогіки минулого і сучасності” [10].

В. Шульгіна в своєму підручнику „Українська музична педагогіка” спеціально не визначає термін „музична педагогіка”, але вважає, що як складова загальної педагогіки вона має свій понятійний апарат, „який спирається на теоретичні засади педагогічної науки і містить категорії: музичне виховання, навчання музики й музична освіта”. Автор формулює поняття „музичне виховання” і розглядає його у широкому соціальному, загально педагогічному та вузькому технологічному аспектах та підкреслює, що українському музичному вихованню притаманні Краса, Гармонія і Шляхетність, на шляху до яких увібрано здобутки світової і національної культури, народні традиції. Зміст „музичної освіти” розглядається автором „як процес і результат засвоєння учнями системи музичних знань, умінь і навичок, формування на їхній основі естетичного світогляду, гуманістичних якостей особистості, розвиток музичних здібностей і творчого потенціалу” [11].

Третю категоріальну складову навчання музики В. Шульгіна визначає „як процес едукації особистості в єдності освітньої, мотиваційної, виховної та розвивальної функцій”. У процесі навчання музики учень засвоює способи діяльності від репродуктивних до перетворювальних і творчих. „Традиційна інформативна функція в роботі педагога-музиканта поступово замінюється діяльнісним компонентом”. Ці категорії взаємопов’язані в інтеграційній діяльності педагога.

Визначаючи джерела розвитку сучасної української музичної педагогіки, В. Шульгіна називає: досягнення національної школи минулого, що були зумовлені історичними чинниками відновлення української державності; засвоєння творчого доробку німецької, французької, італійської, російської та інших національних музичних шкіл; збагачення через впровадження в практику інноваційних теорій та методичних систем, розроблених на зламі XX і XXI століть. Найважливішою умовою ефективного розвитку музичної педагогіки (як наукової галузі) автор вважає взаємозв’язок художньо-естетичного та наукового компонентів.

Г. Падалка, досліджуючи розвиток музичної педагогіки, часто звертається до цього поняття, використовує цей термін та розкриває ряд важливих позицій, які впливають на процес становлення майбутніх вчителів музики в системі педагогічної освіти. Автор пропонує: впроваджувати національне музичне виховання, що передбачає розвиток інтересу і любові до української культури; уникати мозаїчності знань студентів, спрямувати зусилля педагогів різних музичних дисциплін в єдине русло підготовки фахівців музично-педагогічного профілю, тобто викладання окремих дисциплін осмислити як викладання різних граней однієї спеціальності. Розробка загальної теорії музичного навчання і виховання студентів і конкретної методики не виключають, а доповнюють одна одну, відтворюючи діалектику співвідношення загального і окремого” [4].

О. Ростовський наголошує, що становлення й розвиток музично-педагогічної думки відбувається у взаємозв’язку з суспільними процесами; розвитком методики музичної освіти дітей; урахуванням окремих перспективних методів минулого для сучасної музичної педагогіки. Простежуються деякі закономірності музично-освітнього процесу. „Провідними завданнями музичної педагогіки є художньо-творчий розвиток

дітей” (курсив наш. – Н. Г.-Т.), їх чутливість до музики, необхідність відкрити в ній „животворне джерело людських почуттів і переживань”. Традиційні шляхи музичного виховання не завжди ефективні, виявляється методологічна невизначеність головних понять *музичної педагогіки*, а тому і різне тлумачення музично-педагогічних явищ [7, 185].

Пошуку ефективних шляхів музичного виховання сприяють теоретичні дослідження в педагогіці, психології, музикознавстві, взаємне живлення винайденими рішеннями. На думку О. Ростовського, „часткова (спеціальна) методологія є сукупністю як загально філософських так і локальних методологічних знань і методів дослідження, на які опирається конкретна наука. Виходячи з цього, методологія музичної педагогіки, як часткова, є системою знань про основні теорії музичного навчання і виховання, принципи і способи дослідження музично-педагогічних явищ” (зауважимо, що всупереч автору ми виділяємо методологію як таку, яка застосовується не зважаючи на часткові дидактики, а завдяки своїй узагальненій сутності, не як одиничне, а – узагальнене, що фундує одиничне з методологічних позицій).

О. Ростовський дає визначення музичному навчанню та музичному вихованню. Натомість, узагальненого визначення музичній педагогіці як наукового поняття в його роботах ми не зустріли.

О. Михайличенко надає власне трактування поняття „музична педагогіка” у праці, „Основи загальної педагогіки: теорія і історія” [1]. Автор, розкриває сутність процесу музичного навчання й виховання особистості на основі досягнень сучасної педагогіки, виділяє періоди та основні напрямки розвитку теорії музичного навчання і виховання, визначає основні категорії та поняття музичної педагогіки, умови впровадження в навчально-виховний процес.

Автор надає навчально-фахове спрямування специфіки музичної освіти, спираючись на джерела її виникнення.

Узагальнюючи науково-теоретичні положення щодо музичної педагогіки, з огляду на концептуальні засади усвідомлення цього поняття (контекстність, культуровідповідність, соціальна значущість, теоретична полівекторність, багатокomпонентність музичного сприйняття, особистісна зорієнтованість тощо) ми, поглиблюючи зміст поняття *музична педагогіка*, представляємо його у власному розумінні. ***Музична педагогіка*** – це *самостійна галузь мистецької педагогіки в системі теорії загальної педагогіки, яка, ґрунтуючись на відповідній методології, через багатокomпонентну (науково-методичний, дидактичний, комунікативний, виконавський, творчий) функціональність будь-якої музичної школи суб'єктивно спрямована на музичні розвиток, виховання та освіту кожної особи у процесі її творчої активності на шляху власної самореалізації з урахуванням специфічно-музичного соціального досвіду.*

Таким чином, термін „музична педагогіка” застосовується різними дослідниками декілька століть; використовується в багатьох науково-методичних працях різними педагогами, діячами музичного мистецтва, виконавцями, історично усталений як категорія філософії, мистецтвознавства, загальної педагогіки в межах музичної естетики, але формулювання цього поняття надається авторами зарідко (винятком є О. Михайличенко, О. Олексюк, Г. Падалка). Це наводить на думку, що існуючі передумови (серед яких : історична усталеність (декілька століть); згадування та використання у змісті великої кількості наукових праць філософів, педагогів, музикантів-виконавців, педагогів музичної освіти; кристалізація на тлі музичної педагогіки разом з ним понять компонентного рівня (музичний розвиток, музична освіта, музичне виховання) та базової теорії музичної психології; визначення теоретичного узагальнення конкретних дидактик) статус цього поняття, як наукового, до кінця не визначають.

Література

1. **Михайличенко О. В.** Основи загальної та музичної педагогіки: Теорія та історія: навч. посіб. для студ. муз. спеціальностей / О. В. Михайличенко. – Суми : Наука, 2004. – 210 с.
2. **Музыкальная школа № 7 /имени/ Н. А. Тутковского.** Годовые отчеты, финансовый доклад о работе и др. 1924-1926 гг. // ИР НБУВ. – Ф. 218. – Ед. хр. 5 – 10.
3. **Музыкальная энциклопедия :** в 5-ти т. / гл. ред. Ю. В. Келдыш. – М. : Сов. энциклопедия; Сов. композитор, 1974. – Т. 2. – 959 с.
4. **Падалка Г. М.** Музична педагогіка / Г. М. Падалка. – Херсон: ХДПІ, 1995. – 104 с. – С.5.
5. **Педагогика:** Большая современная энциклопедия / Сост. Е. С. Рапацевич – Мн. : Современное слово, 2005. – 720 с. – С. 335; 424-425.
6. **Проців Л. Й.** Розвиток музично-педагогічної думки в Галичині (кінець XIX- перша половина XX століття) : дис. на здобуття вченого ступеня кандидата пед. наук : 13.00.01/ Проців Лілія Йосипівна.– К., 1999. – 207 с. – С. 143 – 145.
7. **Ростовський О. Я.** Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : навч. посіб. / О. Я. Ростовський. – Ніжин, 2003. – 193 с. – С. 4 – 6.
8. **Рудницька О. П.** Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навч. кн.; Богдан, 2005. – 360 с. – С. 8.
9. **Суханцева В. К.** Музыка как мир человека. От идеи Вселенной – к философии музыки / В. К. Суханцева. – К. : Факт, 2000. – С. 173.
10. **Цыпин Г. М.** Проблема развивающего обучения в преподавании музыки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора. пед. наук : 13.00.01 / Г. М. Цыпин. – М., 1978. – 27 с. – С. 1–9.

УДК 785.375

Завалко К.В.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ЕЛЕМЕНТАРНОГО МУЗИКУВАННЯ КАРЛА ОРФА В СУЧАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ ПРАКТИКУ

В статье анализируется музыкально-педагогическая концепция элементарного музицирования Карла Орфа, рассматриваются теоретические аспекты ее внедрения в современную педагогическую практику.

Ключевые слова: элементарное музицирование, концепция Карла Орфа.

Історія розвитку музичної педагогіки – це історія розвитку системи загальної музичної освіти і виховання дітей. Становлення цієї системи йде в глибину століть і сходиться до усних форм музичної діяльності. В історії музичного навчання мало місце існування двох основних методів: один працював на основі усних музичних традицій з опорою на спів, колективні форми, імпровізацію і йшов від витоків народних музичних традицій. Інший метод, заснований на письмових музичних традиціях, виник як результат появи нотного письма, розвитку інструментального мистецтва, яке поступово набуло статусу самостійного. Усна форма до XVII століття була витіснена з педагогічної практики письмовою і майже забута, на її місце прийшла професійна музична діяльність, яка і визначила метод навчання музиці.

Поступово виконавське мистецтво все більше набувало рис індивідуальної спрямованості. У середовищі музикантів з'явилися фахівці в якійсь одній області: композитори, виконавці, слухачі. Соліст став виконувати чужі твори напам'ять, пропонуючи лише своє трактування, з'явився новий вид музичної діяльності – мистецтво інтерпретації.